

JUBILEJNA VEČERNICA 2021

Večernica je nagrada za najboljše slovensko mladinsko literarno delo, ki jo v okviru vsakoletnega festivala OKO BESEDE podeljuje ČZP Večer. Žirija upošteva izvirna pesniška, prozna in dramska besedila za otroke in mladino v slovenskem jeziku, ki so v preteklem letu izšla (nosijo to letnico) v knjižni obliki pri kateri od založb ali v samozaložbi v RS ali v tujini (slovensko zamejstvo, slovensko izseljenstvo, drugo) in ki jih je založba ali avtor prijavil/a na razpis. Žirija ima pravico, da v izbor kandidirajočih literarnih del vključi neprijavljeno delo, če meni, da po svojih literarno-estetskih kvalitetah sodi vanj.

Nagrado sta leta 1996 ustanovila Podjetje za promocijo kulture FRANC-FRANC in revija *Otrok in knjiga* v sodelovanju s Časopisno-založniškim podjetjem Večer. Vsi trije so še zmeraj solastniki blagovne znamke večernica.

Žirija ima pet članov in se oblikuje tako, da po enega člana predlagajo ustanovitelji in solastniki nagrade: Društvo za humanistična vprašanja Argo (predlaga vrhunskega strokovnjaka za mladinsko književnost po splošno veljavnih merilih), revija *Otrok in knjiga* in ČZP Večer. V žiriji imata svojega predstavnika še Društvo slovenskih pisateljev in Zveza bibliotekarskih društev Slovenije v sodelovanju s Slovensko sekcijo IBBY (Mednarodna zveza za mladinsko književnost).

Letošnjo žirijo so sestavljali: dr. Dragica Haramija (predsednica), dr. Barbara Zorman, Darka Tancer-Kajnih, Melita Forstnerič Hajnšek, Alenka Urh. Žirija je najprej izbrala pet finalistov, ki so enakovredno kandidirali za večernico.

Nominirana dela:

Sebastijan Pregelj: *Vrnitev*, Miš založba

Barbara Gregorič Gorenc: *Negotove pesmi*, Mladinska knjiga

Borut Gombač: *Skrivnost lebdeče knjige*, Litera

Damijan Šinigoj: *Kjer veter spi*, Miš založba

Simona Semenič: *Skrivno društvo KRVZ*, Mladinska knjiga

UTEMELJITEV NAGRADE

Serija sedmih knjig Sebastijana Preglja *Zgodbe s konca kamene dobe* (prvi del 2016, zadnji del 2021) sodi v zgodovinski žanr slovenske mladinske daljše proze. Po tipologiji ustreza skupini besedil, ki upovedujejo prazgodovinsko resničnost (fakt) ter izmišljene literarne osebe in dogodke (fikcija). Književni čas je postavljen v obdobje mlajše kamene dobe, posamezni dogodki so povezani z letnimi časi. V zgodbah so upoštevana najnovejša spoznanja arheološke stroke, vsaka knjiga ima na koncu tudi dodatek s stvarnimi podatki in seznam uporabljenih virov. Vse dele

serije je ilustriral Jure Engelsberger, njegove ilustracije se navezujejo na zgodovinske predmete in arheološka odkritja, z realističnimi podobami in zemljevidi književnega prostora predstavljajo ilustracije avtentične prostore koliščarske kulture v mlajši kameni dobi.

Temeljni književni prostor zbirke je Ljubljansko barje in z njim povezana kultura kolišč. Ob tem so v zgodbah omenjene tudi vsakdanje stvari, na primer hrana, oblačila, oblikovanje glinenih izdelkov, predelava bakra, organiziranost kolišč, medosebni odnosi, verovanja in podobno. Književni liki imajo imena, ki so povezana z naravo, hkrati pa predstavljajo poudarjeno lastnost posameznika: rastlinska osebna imena (na primer Brin, Sončnica, Lilija), živalska lastna imena (Volk, Medved, Sinica), imena glede na zunanjo podobo literarnega lika (Črna, Golobradi) in osebna lastna imena glede na lastnosti literarnega lika (Drzna).

V pustolovskem delu zgodbe se književni prostor razširi na pokrajine, kjer poteka pot glavnih literarnih likov, Brina in Črne: Kras, obmorski kraji (sedanja Italija), pot čez gore in kolišča na (drugih) jezerih v sedanji Avstriji. Njuna pot, ki je sicer postavljena v realne geografske prostore, je hkrati tudi pot odrasčanja, saj sta v prvem delu stara devet let, v šestem delu pa sta skoraj že odrasla. Brina in Črno najprej veže radovednost, nato prijateljstvo, iz njega se rodi ljubezen. Pri tem ju vodi jasna sla po znanju, po spoznavanju sveta, vodi ju dvom, ki napoveduje novo dobo. Pustolovščine, v katere ju žene bodisi radovednost bodisi solidarnost, so vse bolj napete in vse resnejše, od bolj ali manj nedolžnega raziskovanja domačega kolišča k nevarn(ejš)im odpravam. Dojemanje sveta v občutljivem obdobju odrasčanja in medosebnih odnosov družine ter tesno prepletene skupnosti je sodobnemu bralcu obenem blizu in domače, hkrati pa z odmikom v svet prazgodovine bralca sooča z drugostjo in kulturno tujostjo, ki jo pogojuje neusmiljena izpostavljenost moči in milosti divjine.

Nagrajeni šesti del Zgodb s konca kamene dobe, *Vrnitev*, je s stališča pustolovske zgodbe vrh serije. Tudi tokrat se Pregelj izkaže za mojstrskega snovalca svojega narativnega platna. Brin in Črna sta preživela zimo na Rilčevem kolišču na Hodiškem jezeru (sedanja Avstrija). V sintetično zgradbo literarnega dela so spretno umeščeni retrospektivni deli, podani so skozi pripovedovanje o minulem ali drugačnem. Brin in Črna sta prebivalcem kolišča pripovedovala, kaj vse sta doživela na poti, tako se je ponovno potrdilo, da tisti, ki si upa in dopusti videti več, tudi več razume in sprejema. Na več mestih je poudarjeno, da ima pripovedovanje posebno moč, na primer: »Brin je pripovedoval tako živo, da so imeli občutek, kot bi se dogajalo pred njimi. Kaj pred njimi, imeli so občutek, da se dogaja njim, tu in zdaj!« (Pregelj 2020: 11) Kljub sprejetosti v skupnosti na Rilčevem kolišču sta se Črna in Brin odločila, da se bosta vrnila domov, na Barje, in na domačem jezeru postavila svoje kolišče. V informativnem dodatku (ta med drugim bistveno prispeva k presežni spoznavni vrednosti besedila) so razloženi štirje pojmi: o začetkih poljedelstva, kmetovanja in živinoreje ter o duhovnosti koliščarjev. V pustolovskem delu zgodbe je pomemben obred, povezan z ozvezdjem Severnega križa ali Laboda, ki ga izvajajo prebivalci kolišča na drugi strani Hodiškega jezera. Obred sproži ugrabitev Črne in Sinice, Brin in drugi z Rilčevega kolišča pa pogumno prestopijo nevidno mejo med koliščema, označuje jo starodavni hrast, in rešijo mladenki. Z Brinom in Črno se na Barje odpravijo še Sinica, Ber in Rigl, ki prinesejo s seboj nova semena (poljedelstvo) in drugačen način življenja (gojenje živali). Zgodba se zaključi z Brinovim pripovedovanjem o dogodivščinah na poti,

ki sta jo glavna literarna lika prehodila zaradi Piskačevih zgodb: »Tri malhe stvari, ki jih je tujec prinesel tik pred zimo, so pomenile tri malhe vprašanj. Veliko od tega, kar je povedal in pokazal, je bilo za nas novo. Na vse, kar smo ga vprašali, je imel odgovor. Imel pa sem občutek, da mu vsakdo od nas verjame le toliko, kolikor je pripravljen verjeti. Kar je bilo neznano, bi hoteli, da ostane neznano.« (Pregelj 2020: 87)

Vrnitev kot vrh serije o enem najzanimivejših zgodovinskih obdobjih na našem ozemlju s svojo napeto zgodbo in spretno posredovano spoznavno platjo vsekakor pomeni zanimivo bralsko pustolovščino, ki več kot uspešno nagovarja mlade bralce.

Dr. Dragica Haramija

Dosedanji nagrajenci

- 1997 – Tone Pavček za delo *Majnice in fulaste pesmi*
- 1998 – Desa Muck za delo *Lažniva Suzi*
- 1999 – Janja Vidmar za delo *Princeska z napako*
- 2000 – Polonca Kovač za delo *Kaja in njena družina*
- 2001 – Feri Lainšček za delo *Mislice*
- 2002 – Matjaž Pikalo za delo *Luža*
- 2003 – Marjana Moškrič za delo *Ledene magnolije*
- 2004 – Slavko Pregl za delo *Srebro iz modre špilje*
- 2005 – Igor Karlovšek za delo *Gimnazijec*
- 2006 – Dušan Dim za delo *Distorzija*
- 2007 – Irena Velikonja delo *Poletje na okenski polici* in Majda Koren za delo *Eva in kozel*
- 2008 – Ervin Fritz za delo *Vrane*
- 2009 – Janja Vidmar za delo *Pink*
- 2010 – Bina Štampe Žmavc za delo *Cesar in roža*
- 2011 – Mate Dolenc za delo *Maščevanje male ostrige*
- 2012 – Dim Zupan za delo *Hektor in zlata hruška*
- 2013 – Peter Svetina za delo *Ropotarna*
- 2014 – Vinko Möderndorfer za delo *Kot v filmu*
- 2015 – Vladimir P. Štefanec za delo *Sem punk čarovnica, debela lezbijka in ne maram vampov*
- 2016 – Peter Svetina za delo *Ko zorijo ježevci*
- 2017 – Peter Svetina za delo *Molitvice s stopnic*
- 2018 – Anja Štefan za delo *Drobtine iz mišje doline*
- 2019 – Andrej E. Skubic za delo *Babi nima več telefona*
- 2020 – Andrej Rozman Roza za delo *Rimuzine in črkolazen*

Tudi letos ponatiskujemo vse pogovore s finalisti za nagrado, ki so bili objavljeni v posebni prilogi *Večera* 17. septembra 2021.